

ชื่อเรื่อง กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อ
การพึ่งตนเองทางการเกษตรของชุมชนท่ามะไฟหวาน

ผู้วิจัย นุจรี ใจประนบ

ปริญญา ร.ม. (รัฐศาสตร์)

กรรมการที่ปรึกษา ดร. รังสรรค์ สิงห์เลิศ

ประธานกรรมการ

ผศ. ดร. ชูศักดิ์ สุทธิสา

กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 2553

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปรับใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นการพึ่งตนเองด้านการเกษตรของชุมชนท่ามะไฟหวาน อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีการเกษตรของชุมชน ศึกษาภูมิปัญญาด้าน
การเกษตรของชุมชนท่ามะไฟหวาน และศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบ
มีส่วนร่วมในการปรับใช้ภูมิปัญญาเพื่อการพึ่งตนเอง โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยที่ใช้เป็น
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีทีมวิจัยชาวบ้านร่วมกระบวนการวิจัย
โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย เช่น การจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
การศึกษาดูงาน การจัดเวทีรวบรวมข้อมูล และการทดลองปฏิบัติการ พร้อมทั้งได้มีการจัดเวที
นำเสนอต่อชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยน และระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นการ
ส่งเสริมให้ชุมชนได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนท่ามะไฟหวานมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับการเกษตรนับตั้งแต่
การก่อตั้งชุมชน โดยพัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงวิถีการเกษตรของชุมชน แบ่งเป็นระยะการ
หาอยู่หากิน ระยะการทำอยู่หากิน ระยะการทำกินทำขาย ระยะการทำขายซื้อกิน และระยะการ
ตระหนักและปรับเปลี่ยน 2) ภูมิปัญญาของชุมชนที่ค้นพบ และนำมาปรับใช้ในการพึ่งตนเอง
ทางการเกษตร โดยภูมิปัญญาของชุมชนสามารถแยกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ ความสัมพันธ์
ระหว่างคนกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่ง
เหนือธรรมชาติ 3) การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปรับใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่นเพื่อการพึ่งตนเองทางการเกษตรของชุมชนท่ามะไฟหวาน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการแก้ปัญหาโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน ได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้กระบวนการและเครื่องมือในการวิเคราะห์อย่างมีส่วนร่วม ทำให้ชุมชนเกิดความตระหนัก และจิตสำนึก วิธีคิดเปลี่ยน นำไปสู่การหาแนวทางในการพึ่งตนเองดังนี้ 1) เกี่ยวกับปัจจัยการผลิต ได้แก่ การจัดการแรงงาน การบำรุงดิน การเก็บและแลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ 2) เกี่ยวกับการจัดการระบบการเกษตร ได้แก่ การทำเกษตรผสมผสาน และการทำเกษตรอินทรีย์ 3) การเพิ่มมูลค่าการผลิต 4) การรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การพึ่งตนเองในระดับครัวเรือน 1) การทำแชมพูสระผม และน้ำยาเอนกประสงค์ 2) การเลี้ยงปลาโตเร็ว 3) การเผาถ่านแบบประหยัดทรัพยากร

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย มีการนำแนวทางการพึ่งตนเองที่ได้ นำไปปรับใช้พัฒนาและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ภายในกลุ่มและชุมชน โดยใช้กลุ่มปฎิบัติชีวิตภาพเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เปิดกว้างสำหรับผู้สนใจเข้ามาเรียนรู้ และหน่วยงานของภาครัฐที่เข้ามาสนับสนุน หนุนเสริมกิจกรรมหรือ โครงการพัฒนาชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อคุณค่าในวิถีชีวิต วัฒนธรรม และทรัพยากรชุมชน ให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มชุมชน ให้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ของชาวบ้านภายในชุมชน และขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นๆภายในตำบล เพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนและสร้างการพึ่งตนเองที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

Title: Participatory Learning encourage Procedure in Applying Local Wisdom for Agricultural Self- Dependency of Thamafaiwan Community

Author: Miss. Nutjaree Chaipranop **Degree:** M. Pol. Sc. (Political Science)

Advisor: Dr. Rungsun Singhalert Chairperson
Asst. Prof. Dr.Chuphuk Suthisa Committee

RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY, 2010

ABSTRACT

The research on participatory learning encourage procedure in applying local wisdom for Agricultural self- dependency of thamafaiwan community, Kangkro District, Chaiyaphum Province, aims to study : agricultural ways changing of the community, Agricultural local wisdom, and participatory learning procedure promotion method in applying local wisdom for self-dependency using participatory action research (PAR) with villagers participated. The research tool were organizing workshop, sharing forum, field visit, data collection, and practical test as well as presentation to the community for sharing opinions and brainstorming to encourage community to use participate learning process in problem solving.

Research result found that Thamafaiwan community has it lifestyle connected to agriculture since the establishment of the community with community agriculture way changing development that can divided into struggle for survivals stage, living stage, produce for purchasing stage and awareness and adaptation stage. The changes emerged in the community found that the causes were income need, cultural exchange and relationship system between relative and neighbor, motivation on economic crops prices. Development policy that concentrated on economic development toward industrialization, degraded environment, production cost, debt, and health problem have pushed the community for adaptation to be self- development agriculture. From the problems emerged, the community joined hand to seek for local wisdom to adapt for agricultural self- dependency. Local

wisdom can be classified into 3 relationships as human and nature, human and human, and human and superstition.

Participate learning process encouragement to motivate the community awareness on the problems emerged and community participation in problem solving and use local wisdom resulted, which result in sustainable community self dependency. The researcher used the procedure and tools participation analysis which caused awareness and consciousness to the community which will lead to self – dependency as follows 1) production factors, labor management, soil fertilization, collection and exchange of seed 2) agricultural management system such as integrates agricultural and organic agricultural 3) production value added and 4) grouping and cooperation networking. The self –dependency in family level were 1) producing shampoo and multipurpose liquid, 2) fast growing fish business, and 3) economic charcoal producing.

Recommendations from the research revealed that the community should follow up, links and analyze in determining problems and recommendation on self- dependency within groups and community using bio- fertilizer group as the exchange knowledge for all walks of life. The government agencies who deals with this matter should give priority to lifestyle, culture, and community resources in supporting community activities to be learning sharing places for villagers and extent to other community in sub –district to develop community potential and build up strong and sustainable self- dependency